

Filozofija za otroke

Pripravili: Robert Petrovič, Boris Vežjak, Tanja Pihler

Naslov	Petelin kikirika
Neposredni cilji	Otroci ločujejo resnične od neresničnih sodb, poskušajo odkriti pomen resnice. Skozi to temo spoznajo praznoverja, stereotipe, predsodke. Uporabijo utemeljevanje kot proces iskanja razlogov, uvidijo, da je racionalna misel takšna, da se jo da utemeljiti, pri čemer se uporabi utemeljevanje z logičnimi razlogi ali izkustvom; prav tako iz stališč izpeljujejo posledice.
Didaktična naloga	Ob prebiranju kratke zgodbe »Petelin kikirika« se učenci seznanijo in poučijo o nekaj osnovnih značilnostih logičnih zmot – v tem primeru o zmoti napačnega vzroka.

Izhodiščno besedilo:

Petelin kikirika

V šoli je Luka pred sošolkami in sošolci pripovedoval zanimivo zgodbo. Vsi so mu prisluhnili: »Vsako jutro pojem za zajtrk kosmiče. Najraje jih imam z mlekom. Toda prejšnji mesec sem za spremembo nekega dne pojedel kruhek z lešnikovim namazom. V tistem hipu sem skozi okno zagledal požar v naši ulici! Strah me je bilo, komaj so ga pogasili.«

Učiteljica Anja je bila presenečena: »Misliš, da je to dvoje povezano?«

Luka je prikimal: »Od takrat naprej nikoli več ne jem lešnikovega namaza za zajtrk. Kaj če pride do požara?«

»Po moje si pa samo domišljaš, da je tvoj slastni zajtrk povzročil požar. Med njim in požarom ni nobene povezave. Včasih verjamemo, da nekaj povzroči nekaj drugega, ampak v resnici se motimo.«

Takrat se je oglasil še Žan: »Res moraš paziti, kaj ješ za zajtrk!« Sošolke in sošolci so se na glas zasmejali.

»Včasih se zgodi, da se dve stvari pripetita hkrati. Pa ena ni povzročila druge,« je nadaljevala učiteljica. Pomislite, dragi otroci, kako petelin vsako jutro zakikirika. In potem vedno vzide sonce. Je sončni vzhod zato posledica njegovega kikirikanja?«

»Zdaj pa razumem,« je dejal Luka. »Sonce se zjutraj ne prikaže zaradi petelinovega kikirikanja. Mogoče petelini le pozdravijo nov dan, ko se začne daniti.«

»Lepo si povedal,« mu je prikimala učiteljica. »Petelini ne priklčejo sonca.«

»Torej se motimo, če verjamemo, da sonce vzhaja zaradi njih?« je še vprašal.

»Res se motimo.«

Opombe:

Zgodba je iz slikanice »Ali je to zmota?«, Borisa Vezjaka.

Včasih napačno mislimo, da sta dve stvari povezani tako, da ena povzroča drugo. Nekaj se lahko zgodi hkrati, ob istem času, po čistem naključju, mi pa smo prepričani, da je eno povzročilo drugo. Pa ni. Kikirikanje ni povzročilo sončnega vzhoda. Napaki ali zmoti, ko nečemu pripišemo tak vzrok, pravimo **napačen vzrok**. Kikiranje ni pravi vzrok, da je sonce vzšlo.

Gre za napačno sklepanje po načelu: A se je zgodil pred B, torej je A povzročil B. Sklepamo torej na vzročno-posledično povezavo med dogodkoma zgolj na podlagi tega, da se je eden izmed dogodkov zgodil za drugim. Dejanske povezave med njima pa ni bilo.

POTEK URE:

1. Priprava:
  - a. Natisnite pripravo (opcija)
  - b. Poiščete slikanico: Vezjak, Boris (2015). *Ali je to zmota?*. Maribor: Aristej (opcija)
2. Preberite izhodiščno besedilo
3. Pogovor
4. Uvidi, refleksija o vsebini in poteku pogovora.

ZAČETEK

5. Poveste, da bomo prebrali zgodbo iz slikanice z naslovom *Ali je to zmota?*, slovenskega filozofa Borisa Vezjaka in se o njej pogovarjali.
6. Berete. Če imate dostop do slikanice in je skupina otrok dovolj majhna, jo uporabite in jim ob besedilu pokažite tudi ilustracije.
7. Navodila za učence:
  - a. Poslušajo vprašanja.
  - b. Razmišljajo.
  - c. Če želijo, dvignejo roko in, ko dobijo besedo, povedo svoje mnenje.

Vprašanja so opcijska in okvirna. Izbor naredite sami oziroma se zanje odločate glede na vsebinski potek pogovora.

8. Skupaj preberemo zgodbo.

Vprašanja:

Kaj se je nekega jutra zgodilo Luki?

Sta bila zajtrk in požar na kak način povezana?

Zakaj je bilo njegovo sklepanje ali mišljenje napačno?

Kaj je vzrok in kaj posledica?

Lahko navedete še kak primer napačnega vzroka?

Razdelajte navedene primere ali uporabite: »*Prijateljica mi je včeraj podarila kamen, ki*

prinaša srečo. Pisali smo test in dobil sem petico. Kamen v žepu je povzročil, da sem tako odlično opravil test.«

Nekateri športniki za vsako pomembno tekmovanje oblečejo isto majico. Kako to razumeti?

Vprašanja (nadaljnji predlogi):

Kaj je to zмотa? Navedite kakšen primer.

Kako ugotovimo, da se nekdo moti?

Zakaj se motimo? Ali to počnemo namenoma?

Ali obstaja več vrst zmot? Navedite kak primer.

Ali se tudi vi kdaj motite? Zakaj?/Zakaj ne?

Kako je, če se motimo? Je zмотa podobna laži? Zakaj?/Zakaj ne?

Kako vemo, da je nekaj resnično? Navedite kakšen primer.

Ali moramo vedno govoriti resnico? Zakaj?/Zakaj ne?

Ali moramo govoriti resnico, tudi če koga s tem prizadenemo? Zakaj?/Zakaj ne?

Ali je koristno, če se kdaj zlažemo? Zakaj?/Zakaj ne?

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Bregant, Janez; Vežjak, Boris (2007). <i>Zmote in napake v argumentaciji: vodič po slabi argumentaciji v družbenem vsakdanu</i>. Maribor: Subkulturni azil. - Gartner, Smiljana et alia. (2011). <i>Povej mi pravljico. Raziskovanje z majhnimi in velikimi otroki</i>. Nova Gorica: Melior, Založba Educa. - Morf Zoller, Eva (2011). <i>Selber denken macht schlau. Philosophieren mit Kindern und Jugendlichen</i>. Basel: Zytglogge Verlag. - Peggy Laugnan: <i>Wer einmal lügt, dem glaubt man nicht... – Eine Unterrichtsreihe zu »Wahrheit und Lüge«</i>. - Napake in zmote pri argumentiranju, http://www2.arnes.si/~vs/trah/dokumenti/logika/logika2010_vaja3.pdf (2.8.2017).
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni živeti skupaj?</i> Tehniška založba Slovenije: Ljubljana. - Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila. - Kos, Gaja (2012). <i>Rizibizi in laž</i>. Murska Sobota: Ajda. - Milčinski, Fran (2008). <i>Laž in njen ženin</i>. Ljubljana: Založba Sanje. - Di Marco, Emiliano (2010). <i>Prigode malega filozofa</i>. Izola: Ark. - Hub, Ulrich (2017). <i>Lisice ne lažejo</i>. Celje: Celjska Mohorjeva družba - Moost, Nele (2002). <i>Čista resnica ali Izmišljije za vsako priložnost</i>. Ljubljana: Kres. - Gombač, Žiga (2017). <i>Črno belo</i>. Dob pri Domžalah: Miš. - Kraljič, Helena (2013). <i>Kako raste laž</i>. Jezero: Morfem. - Koranter, Sonja (2014). <i>(Laž): lažnivček Nacek</i>. Ljubljana: Alba. - Brenifier, Oscar (2007). <i>Kaj pomeni vedeti?</i>. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Uporabite tudi spremna navodila za učitelje - Učilnica, http://ucilnica.zofijini.net/ (1.8.2017). - FZO na SIO – FZO v sklopu slovenskega izobraževalnega omrežja (1.8.2017). - Richard Paul (1996). <i>Critical Thinking and the State of Education Today</i>. Inquiry: Critical Thinking Across the Disciplines; Winter 1996, Vol. XVI, št. 2). - Richard Paul & Linda Elder (2001): <i>Critical Thinking: tools for taking charge of your learning and your life</i>. New Jersey: Prentice Hall. - Markič, Olga (2000). <i>Logiški pojmovnih za mlade</i>. Šentilj: Aristej. - Šuster, Danilo (1998). <i>Moč argumenta: logika in kritično razmišljanje</i>. Maribor: Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru

	- Šimenc, Marjan 2006: <i>Didaktika filozofije</i>. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za filozofijo, Ljubljana - Hladnik, Alenka; Šimenc, Marjan etc. (2008). <i>Šola, mišljenje in filozofija: filozofija za otroke in kritično mišljenje</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. - <i>Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah</i> (2005); prevod in priredba Alenka Elena Begant. Ljubljana: DZS. - Ben Jelloun, Tahar (1999). <i>Kako sem hčerki razložil rasizem</i>. Ljubljana: Urad za mladino Republike Slovenije. - <i>Nasilje med vrstniki</i>, http://ucilnica.zofijini.net/2013/04/24/nasilje-med-vrstniki/ (1.8.2017). - Bučar-Ručman, A. (2004). <i>Nasilje in mladi</i>. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center - Erb, H. (2004). <i>Nasilje v šoli in kako se mu lahko zoperstaviš</i>. Ljubljana: Didakta - Johnson, J. (1998). <i>Ustrahovalci in nasilneži</i>. Ljubljana: DZS - Sanders, P. (1999). <i>Ustrahovanje</i>. Ljubljana: DZS - Severe, S. (2000). <i>Ljubezen ni dovolj. Preprosta načela dobre vzgoje</i>. Ljubljana: Učila - Več avtorjev. (2003). <i>Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje</i>. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo